

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Факультет фінансів та обліку
Кафедра економічної експертизи та аудиту бізнесу

**ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ
ПРОЦЕСІВ ЛІКВІДАЦІЇ І БАНКРУТСТВА**

спеціальність: 071 – Облік і оподаткування
освітньо-професійна програма Економічна експертиза та аудит бізнесу
Випускова кваліфікаційна робота за освітнім ступенем «магістр»

Виконав студент
Групи ОАБм-21
Смик Максим Віталійович

Науковий керівник:
к.е.н., доцент
Литвин З.Б.

Тернопіль 2019

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСІВ БАНКРУТСТВА ТА ЛІКВІДАЦІЇ	7
1.1. Поняття та види банкрутства, причини його виникнення.....	7
1.2. Правове регулювання процесів банкрутства в Україні.....	19
1.3. Організація процедур банкрутства та ліквідації підприємств.....	27
Висновки до розділу 1.....	40
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ– БАНКРУТІВ	42
2.1. Інформаційне забезпечення аналізу фінансового стану підприємств..	42
2.2. Аналіз фінансового стану суб'єкта господарювання.....	51
2.3. Методи діагностики ймовірності банкрутства.....	62
Висновки до розділу 2.....	73
РОЗДІЛ 3. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ АУДИТУ ПІДПРИЄМСТВ-БАНКРУТІВ	74
3.1. Види, завдання та особливості аудиту підприємств-банкрутів.....	74
3.2. Аудит ліквідаційної процедури підприємства.....	88
Висновки до розділу 3.....	97
ВИСНОВКИ	98
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	104
ДОДАТКИ	113

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСІВ БАНКРУТСТВА ТА ЛІКВІДАЦІЇ

1.1. Поняття та види банкрутства, причини його виникнення

У спеціальній економічній літературі немає єдиної точки зору щодо економічного змісту поняття «банкрутство». Так, Терещенко О.О. розглядає банкрутство підприємства як наслідок глибокої фінансової кризи, система заходів щодо управління якою не дала позитивних результатів [1, с.13]. Подібне визначення дається у праці Пластуна О.Л., який тлумачить банкрутство підприємства як підсумковий результат глибокої фінансової кризи, що унеможливує нормальну діяльність підприємства та робить його неплатоспроможним [2, с.257]. Наведені визначення пов'язують банкрутство з фінансовою кризою.

На думку Андрушака Є.М., банкрутство - це визнане судовими органами незадовільне господарське становище фізичної чи юридичної особи, ознакою якого є припинення розрахунків за зобов'язаннями через нестачу активів у ліквідній формі [3, с. 34]. Третяк О. І. під банкрутством розуміє пов'язану з недостатністю активів у ліквідній формі нездатність юридичної особи – суб'єкта підприємницької діяльності задовольнити вимоги своїх кредиторів в установленій для цього строк [4, с.21]. Як бачимо, у наведених Андрушаком Є.М. та Третяком О.І. визначеннях, зазначається інша причина банкрутства, а саме, недостатність в суб'єкта господарювання ліквідних активів для вчасного погашення своїх зобов'язань.

Бланк І. А. вважає, що банкрутство – це реалізація катастрофічних ризиків підприємства в процесі його фінансової діяльності, внаслідок якої воно не здатне задовольнити у встановлені терміни пред'явлені до нього з боку кредиторів вимоги і виконати зобов'язання перед бюджетом [5, с. 34].

У вітчизняній економічній літературі також зустрічаються визначення даного поняття, в яких акцент робиться на такій причині банкрутства, як неправильне управління підприємством. Зокрема, Лосєва М.С., Ревтюк Є.А. та Петренко В.П. тлумачать банкрутство як плату за свободу вибору системою менеджменту підприємства стратегії і тактики його поведінки на ринку, розплату за управлінські помилки у стратегічному плануванні, хибні цілі і прийняті для їх досягнення рішення, наслідком чого повинно бути невідворотне включення механізму фінансового банкрутства - розорення боржника кредиторами [6, с. 200]. Подібною думки дотримується Ляшенко Г., який вважає, що «банкрутство в умовах ринкової економіки є наслідком незадовільного управління підприємством, нехтування впливу різноманітних факторів мікро- і макросередовища, а тому його правомірно розглядати як плату за економічну свободу у виборі напряму господарської діяльності, ринків збуту, у ціноутворенні, найманні робочої сили» [7, с. 105].

Іншої точки зору щодо економічної сутності банкрутства дотримується Ситник Л.С, яка трактує це поняття як «реальну точку в життєвому циклі підприємства, зафіксовану юридично, що означає неможливість ведення ним бізнесу (фінансово-господарської діяльності) з невід'ємним прибутком як самостійним господарюючим суб'єктом. Під неможливістю ведення бізнесу треба розуміти неможливість ведення прибуткового бізнесу або бізнесу хоча б із нульовим прибутком, а в умовах використання підприємствами кредитних ресурсів – лише неможливість ведення прибуткового бізнесу» [8, с. 14].

Гринчуцький В. І., Карапетян Е. Т. та Погріщук Б. В., даючи визначення терміну «банкрутство» беруть за основу його правове тлумачення і трактують його як визнану арбітражним судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури [9, с.291].

Аналізуючи різні трактування терміну «банкрутство», Капустін В.В. робить висновок, що «різноманітність поглядів науковців зумовлена впливом чинників як зовнішнього, так і внутрішнього характеру. А наявність більшості з розглянутих трактувань відображає собою розуміння ступеня впливу того чи іншого фактору» [10, с. 170]. З цією думкою погоджуються Волот О.І., Бабич І.М. та Ткаченко О.О. [11, с. 63]. Капустін В.В. пропонує визначати банкрутство як юридично визнаний у встановленому порядку фінансовий стан суб'єкта підприємницької діяльності, що зумовлений негативними результатами його господарювання та виключає можливість відновлення платоспроможності [10, с. 170].

1.2. Правове регулювання процесів банкрутства в Україні

Розвиток законодавства про банкрутство у світовій практиці відбувався за двома різними напрямками – американською та британською моделями. Американська модель ґрунтується на принципах реабілітації підприємства і відновлення його платоспроможності. У британській моделі основна увага зосереджена на поверненні боргів кредиторам, що супроводжувалося ліквідацією боржника. На сьогодні у законодавстві розвинутих країн спостерігається тенденція до зближення та поєднання, виникає потреба в одночасному вирішенні двох основних завдань: задоволення вимог кредиторів та відновлення платоспроможності боржника [20, с. 324].

Шлях формування та становлення нормативно-правового регулювання процедури банкрутства в Україні був досить складним. Перший закон, що стосувався регулювання питань банкрутства, був Закон України «Про банкрутство», прийнятий 14 травня 1992 року [32]. Цей закон визначав умови і порядок визнання юридичних осіб-суб'єктів підприємницької діяльності банкрутами з метою задоволення претензій кредиторів. Зауважимо, що закон зосереджувався, в основному, на погашенні боргів підприємства перед кредиторами, а про можливість санації боржника

згадувалося лише побіжно, без регламентації детального механізму її здійснення. Аналіз положень даного закону дозволяє стверджувати, що він був побудований за британською моделлю інституту банкрутства.

30 червня 1999 р. була прийнята нова редакція цього закону у вигляді Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», що набрав чинності 1.01.2000 р. На відміну від попередньої редакції, цей закон встановлював умови та порядок відновлення платоспроможності суб'єкта підприємницької діяльності-боржника або визнання його банкрутом та застосування ліквідаційної процедури, повного або часткового задоволення вимог кредиторів [33]. Однак, як показала практика цей закон мав також суттєві недоліки, оскільки до нього багато разів вносилися зміни, після чого 18 січня 2013 р він був прийнятий в новій редакції, яка й надалі зазнавала нових змін і доповнень. А 18 жовтня 2018 р. Верховною Радою України був ухвалений Кодекс України з процедур банкрутства [13], який набрав чинності 21.10.2019 р. і замінив Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» [33]. Даний Кодекс встановлює умови та порядок відновлення платоспроможності боржника-юридичної особи або визнання його банкрутом з метою задоволення вимог кредиторів, а також відновлення платоспроможності фізичної особи. Зауважимо, що положення Кодексу не поширюються на банки та юридичні особи-казенні підприємства. Отже, у вітчизняному законодавстві, що регламентує питання, пов'язані із банкрутством, почала застосовуватися американська модель, що свідчить про позитивні зміни в розвитку інституту банкрутства.

Оскільки Кодексом України з процедур банкрутства вноситься ряд суттєвих змін у чинне законодавство, вважаємо за доцільне висвітлити його структуру та зміст. Кодекс складається з чотирьох книг. Перша книга містить визначення основних термінів, що зустрічаються в тексті Кодексу, а також загальні положення, зокрема про: функції державного органу з питань банкрутства; заходи щодо запобігання банкрутству боржника-юридичної

особи та позасудові процедури; санацію боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство; судові процедури, які застосовуються щодо боржника; юрисдикцію, підсудність, підстави для відкриття провадження у справі про банкрутство; оскарження судових рішень у процедурі банкрутства.

Друга книга Кодексу складається з двох розділів «Арбітражний керуючий і «Саморегулівна організація арбітражних керуючих» та регламентує такі питання, як: організація діяльності арбітражного керуючого; його права, обов'язки та відповідальність; вимоги до нього та його помічника; підстави для притягнення арбітражного керуючого до дисциплінарної відповідальності та види дисциплінарних стягнень; страхування відповідальності арбітражного керуючого; відшкодування шкоди, заподіяної з його вини; припинення діяльності арбітражного керуючого; винагорода та відшкодування витрат арбітражного керуючого; загальні засади діяльності саморегулівної організації арбітражних керуючих, її функції та повноваження.

Третя книга Кодексу регулює питання банкрутства юридичних осіб. Вона складається з восьми розділів, а саме: 1) «Провадження у справі про банкрутство»; 2) «Розпорядження майном боржника»; 3) «Санація боржника»; 4) «Ліквідаційна процедура»; 5) «Продаж майна в провадженні у справі про банкрутство»; 6) «Закриття провадження у справі про банкрутство»; 7) «Особливості провадження у справах про банкрутство окремих категорій боржників»; 8) «Провадження у справах про банкрутство, пов'язаних з іноземною процедурою банкрутства».

Четверта книга Кодексу містить норми, що регламентують питання, пов'язані із відновленням платоспроможності фізичних осіб та складається з шести розділів: 1) «Загальні положення»; 2) «Відкриття провадження у справі про неплатоспроможність»; 3) «Реструктуризація боргів боржника»; 4) «визнання боржника банкрутом і введення процедури погашення боргів боржника»; 5) «Наслідки закриття провадження у справі про банкрутство»; 6)

«Проведення у справах про неплатоспроможність окремих категорій фізичних осіб». Слід зауважити, що раніше вітчизняним законодавством не була передбачена можливість оголосити фізичною особою себе банкрутом у судовому порядку.

1.3. Організація процедур банкрутства та ліквідації підприємств

Банкрутство підприємства – це складна та тривала процедура, яка чітко регламентується законодавством і складається з багатьох послідовних заходів, які можна об'єднати в 4 основні етапи (рис. 1.3):

- ✓ 1 етап – подання кредитором або боржником заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство до господарського суду;
- ✓ 2 етап – проведення підготовчого засідання господарського суду;
- ✓ 3 етап – проведення попереднього засідання господарського суду;
- ✓ 4 етап – підсумкове засідання господарського суду.

Процедура банкрутства розпочинається з подання кредитором або боржником заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство до господарського суду. Боржник подає заяву до господарського суду за наявності майна, достатнього для покриття витрат, пов'язаних з провадженням у справі. Боржник зобов'язаний у місячний строк звернутися до господарського суду із заявою про відкриття провадження у справі у разі, якщо задоволення вимог одного або кількох кредиторів призведе до неможливості виконання грошових зобов'язань боржника в повному обсязі перед іншими кредиторами, тобто виникне загроза неплатоспроможності.

Заява про відкриття провадження у справі про банкрутство подається у письмовій формі, разом з документами, передбаченими ст. 34, 1 розділу, 3 книги Кодексу [13]. Якщо заяву про відкриття провадження у справі про банкрутство подає кредитор, то він також повинен вказати в ній розмір вимог до боржника. Крім того, кредитори мають право об'єднати свої вимоги до боржника і звернутися до суду з однією спільною заявою. Таку заяву підписують усі кредитори, які об'єднали свої вимоги до боржника.

Якщо немає підстав для відмови у прийнятті, залишення без руху або для повернення заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство господарський суд приймає заяву до розгляду, про що не пізніше п'яти днів з дня її надходження постановляє ухвалу, яка надсилається усім задіяним учасникам процесу. В ухвалі обов'язково зазначаються дата проведення підготовчого засідання суду та арбітражні керуючі, визначені шляхом автоматизованого відбору з числа осіб, внесених до Єдиного реєстру арбітражних керуючих України.

До дати проведення підготовчого засідання, боржник повинен подати до господарського суду та заявнику відзив на заяву про відкриття провадження у справі, до якого також можуть бути додані клопотання боржника. У відзиві зазначаються всі відомості, що мають значення для розгляду справи, в тому числі: заперечення боржника щодо вимог заявника (заявників); загальна сума заборгованості боржника перед кредиторами за зобов'язаннями, що передбачають виплату грошових коштів, у тому числі зі сплати податків і зборів, з виплати заробітної плати; відомості про наявне у боржника майно, а також про всі рахунки боржника в установах банків та інших фінансово-кредитних установах, реквізити рахунків; відомості про всі рахунки, на яких ведеться облік прав на цінні папери, що належать боржнику у депозитарних установах, їх реквізити; відомості про проведення боржником діяльності, пов'язаної з державною таємницею; докази необґрунтованості вимог заявника (за наявності). Зауважимо, що відсутність відзиву на заяву про відкриття провадження у справі не перешкоджає провадженню у справі.

Не пізніше 14 днів (а за наявності поважних причин - не пізніше 20 днів) з дня постановлення ухвали про прийняття заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство, проводиться підготовче засідання господарського суду, на якому з'ясовується наявність підстав для відкриття провадження у справі. З цією метою суд розглядає подані документи, заслуховує пояснення сторін, здійснює перевірку обґрунтованості вимог

заявника та заперечень боржника, вирішує інші питання, пов'язані з розглядом справи. Якщо провадження у справі відкривається за заявою кредитора, суд перевіряє можливість боржника виконати майнові зобов'язання, строк яких настав. Зазначимо, що неявка на підготовче засідання сторін та представника державного органу з питань банкрутства, а також відсутність відзиву боржника не перешкоджають проведенню засідання. За результатами розгляду заяви про відкриття провадження у справі та відзиву боржника господарський суд постановляє ухвалу про відкриття провадження у справі або про відмову у відкритті провадження у справі.

В ухвалі про відкриття провадження у справі про банкрутство зазначається про:

- відкриття провадження у справі про банкрутство;
- визнання вимог кредитора та їх розмір;
- введення мораторію на задоволення вимог кредиторів;
- введення процедури розпорядження майном;
- призначення розпорядника майна, встановлення розміру його винагороди та джерела її сплати;
- вжиття заходів щодо забезпечення вимог кредиторів шляхом заборони боржнику та власнику майна боржника приймати рішення щодо ліквідації, реорганізації боржника, а також відчужувати основні засоби та предмети застави;
- строк подання розпорядником майна до господарського суду відомостей про результати розгляду вимог кредиторів, який не може перевищувати одного місяця та 20 днів після дати проведення підготовчого засідання суду;
- дату попереднього засідання суду, яке має відбутися не пізніше 70 календарних днів, а в разі великої кількості кредиторів - не пізніше трьох місяців після дати проведення підготовчого засідання суду;

– строк проведення розпорядником майна інвентаризації майна боржника, який не може перевищувати двох місяців, а в разі значного обсягу майна - трьох місяців після дати проведення підготовчого засідання суду.

Господарський суд в ухвалі про відкриття провадження у справі може зобов'язати боржника провести аудит. Водночас відсутність аудиторського висновку не перешкоджає провадженню у справі про банкрутство.

Не пізніше наступного дня з дня постановлення ухвали суду про відкриття провадження у справі господарський суд оприлюднює повідомлення про на офіційному веб-порталі судової влади України.

Одночасно з постановленням господарським судом ухвали про відкриття провадження у справі вводиться мораторій на задоволення вимог кредиторів та процедура розпорядження майном боржника. Мораторій на задоволення вимог кредиторів - це зупинення виконання боржником грошових зобов'язань і зобов'язань щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), строк виконання яких настав до дня введення мораторію, і припинення заходів, спрямованих на забезпечення зазначених зобов'язань, застосованих до дня введення мораторію.

Дія мораторію на задоволення вимог кредиторів не поширюється на вимоги поточних кредиторів, виплату заробітної плати та нарахованих на ці суми страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне та інше соціальне страхування, відшкодування шкоди, заподіяної здоров'ю та життю громадян, виплату авторської винагороди, аліментів, а також на вимоги за виконавчими документами немайнового характеру, що зобов'язують боржника вчинити певні дії чи утриматися від їх вчинення. Також дія мораторію не поширюється на задоволення вимог кредиторів у разі одночасного задоволення вимог кредиторів у процедурі розпорядження майном керуючим санацією згідно з планом санації, а також ліквідатором у ліквідаційній процедурі в порядку черговості, встановленому законодавством.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТ–БАНКРУТІВ

2.1. Інформаційне забезпечення аналізу фінансового стану підприємств

Від інформації, на основі якої приймаються важливі управлінські рішення, залежить успішність функціонування будь-якого суб'єкта господарювання, особливо в кризовому стані, коли необхідно своєчасно оцінити реальну ситуацію, визначити фінансові проблеми та шляхи їх вирішення. Ефективність проведення аналізу фінансового стану суб'єкта господарювання в значній мірі залежить від якісного інформаційного забезпечення, важливе місце в якому займає інформація, яка формується системою бухгалтерського обліку, що включає три підсистеми: фінансовий, управлінський та податковий облік.

Оцінка фінансового стану підприємства здійснюється на основі даних фінансового обліку і його «кінцевого продукту» – фінансової звітності. Остання є структурованим відображенням фінансового стану, фінансових результатів діяльності, грошових потоків підприємства, а також основним засобом донесення фінансової інформації про нього зовнішнім користувачам. Фінансова звітність також демонструє результати того, як управлінський персонал суб'єкта господарювання розпоряджається ввіреними йому ресурсами. В умовах фінансової неспроможності підприємства, його фінансова звітність виступає джерелом повної, правдивої та неупередженої інформації, необхідної для прийняття рішень щодо майбутнього підприємства: відновлення платоспроможності та продовження підприємницької діяльності, або ж визнання банкрутом та ліквідації.

Склад та форми фінансової звітності, а також обсяг та якість інформації, яка в ній подається, в значній мірі визначаються вимогами нормативно-правових актів, що регламентують її складання. У зв'язку з цим, вважаємо за доцільне більш глибоко висвітлити правові засади складання фінансової звітності вітчизняними суб'єктами господарювання.

В Україні загальні вимоги до фінансової звітності регламентуються Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [45], а також Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (далі – НП(С)БО), зокрема НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [46], НП(С)БО 2 «Консолідована фінансова звітність» [47], НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» [48]. Питання, що стосуються фінансової звітності банків України регулюються Законом України «Про банки і банківську діяльність» [35] та Інструкцією про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України [49].

Згідно з Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», підприємства, що становлять суспільний інтерес, публічні акціонерні товариства, суб'єкти господарювання, які здійснюють діяльність у видобувних галузях, а також підприємства, які провадять господарську діяльність за видами, перелік яких визначається КМУ, складають фінансову звітність за міжнародними стандартами. Всі інші підприємства самостійно визначають доцільність застосування міжнародних стандартів для складання фінансової звітності [45].

При цьому мікропідприємства, малі підприємства, непідприємницькі товариства і представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності, крім тих, що зобов'язані складати фінансову звітність за міжнародними стандартами, підприємства, які ведуть спрощений бухгалтерський облік доходів та витрат відповідно до податкового законодавства, складають скорочену за показниками фінансову звітність у складі балансу та звіту про фінансові результати, форма і порядок складання яких визначаються НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» [46].

Зауважимо, що до складу фінансової звітності, згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» входить: баланс (звіт про фінансовий стан), звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід), звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал і примітки до фінансової звітності [46].

Зазначимо, що починаючи з 2018 р. середні та великі підприємства, а також банки, зобов'язані разом з річною фінансовою звітністю подавати звіт про управління. Даний звіт містить фінансову та нефінансову інформацію, що характеризує фінансовий стан, результати діяльності та перспективи розвитку суб'єкта господарювання, основні ризики й невизначеності, які можуть ставити під сумнів здатність продовження його діяльності.

Звіт про управління доповнює фінансову звітність інформацією про поточні, минулі та майбутні події для надання цілісної інформації користувачам фінансової звітності, для оцінки результатів діяльності суб'єкта господарювання та дій його керівництва відповідно до заявлених стратегічних планів. Звіт про управління містить посилання, додаткові пояснення сум, що відображені в річній фінансовій звітності, але він не є складовою фінансової звітності.

Великим підприємствам, середня кількість працівників яких на дату складання річної фінансової звітності перевищує критерій у 500 працівників, мають включати у звіт про управління нефінансові показники діяльності, що містять інформацію щодо впливу його діяльності, зокрема на навколишнє середовище, довкілля, соціальні питання, у тому числі питання соціального захисту працівників підприємства, поваги прав людини, боротьби з корупцією та хабарництвом [50]. Подібна вимога стосується також банків, у яких на звітну дату середня кількість працюючих перевищує 500 осіб [49],

Мікропідприємства та малі підприємства також звільняються від подання звіту про управління, який подається разом з фінансовою звітністю, а середні підприємства мають право не відображати у звіті про управління нефінансову інформацію [45].

Отже, чинним законодавством України встановлено різні вимоги щодо видів та змісту фінансової та іншої звітності для різних суб'єктів господарювання, що відповідно й впливає на інформаційне забезпечення їх аналізу й аудиту. На нашу думку, фінансова звітність, складена за вимогами МСФЗ в найбільшій мірі здатна задовольнити інформаційні потреби різних

категорій користувачів і забезпечити проведення якісного аналізу фінансового стану та результатів діяльності підприємства. Враховуючи, що досить значна кількість юридичних осіб в Україні складає фінансову звітність за міжнародними стандартами, вважаємо за доцільне більш детально розглянути її види, структуру та зміст.

Загальні вимоги щодо подання та структури фінансової звітності загального призначення, а також мінімальні вимоги щодо її змісту регламентуються МСБО 1 «Подання фінансової звітності» [51]. Згідно з цим стандартом, повний комплект фінансової звітності включає:

- звіт про фінансовий стан на кінець періоду;
- звіт про прибутки та збитки та інший сукупний дохід за період (може подаватися як єдиний звіт, у якому прибутки або збитки та інший сукупний дохід подаються у двох розділах, або розділ прибутків та збитків може подаватися в окремому звіті про прибутки та збитки, а зразу після нього має йти звіт, у якому подається сукупний дохід і який має розпочинатися з прибутку або збитку);
- звіт про зміни у власному капіталі за період;
- звіт про рух грошових коштів за період;
- примітки, що містять стислий виклад суттєвих облікових політик та інші пояснення;
- порівняльну інформацію стосовно попереднього періоду згідно з вимогами стандарту;
- звіт про фінансовий стан на початок найбільш раннього порівняльного попереднього періоду, коли суб'єкт господарювання застосовує облікову політику ретроспективно або здійснює ретроспективний перерахунок статей своєї фінансової звітності, або коли він перекласифікує статті своєї фінансової звітності.

2.2. Аналіз фінансового стану неплатоспроможних підприємств

Фінансовий стан підприємства визначається сукупністю параметрів, які відображають наявність, доцільність розміщення та ефективність

використання капіталу, його реальні та потенційні фінансові можливості. Фінансовий стан підприємства може бути стійким, нестійким і кризовим. Здатність підприємства своєчасно здійснювати платежі, фінансувати свою діяльність на розширеній основі, переносити непередбачені потрясіння і підтримувати свою платоспроможність та інвестиційну привабливість в несприятливих умовах свідчить про його стійкий фінансовий стан і навпаки [54, с.469].

В умовах нестабільності і економічних потрясінь, якими характеризується вітчизняна економіка, багато підприємств стикаються із проблемами неплатоспроможності, які за відсутності ефективного антикризового управління можуть призвести до банкрутства та ліквідації. Хоча сам факт банкрутства підприємств притаманний ринковій економіці, кількість збанкрутілих підприємств і темпи цього процесу в Україні (табл.2.1) свідчать про необхідність проведення підприємствами регулярної діагностики фінансово стану з метою своєчасного виявлення існуючих проблем і вжиття необхідних заходів, щоб не допустити до банкрутства.

Таблиця 2.2.

Динаміка банкрутств українських підприємств у 2000–2014 роках [55, с.171]

Роки	Статус підприємства			
	Визнано банкрутом	Підприємство ліквідовано	Порушено справу про банкрутство	Порушено справу про банкрутство та введено санацію
2000	229	1432	3101	6
2001	792	1811	837	9
2002	1260	1655	759	10
2003	1966	1399	811	15
2004	2839	1380	804	10
2005	2971	639	544	7
2006	3806	382	508	11
2007	4359	347	357	10
2008	3974	242	255	11
2009	3495	236	244	41
2010	3614	306	250	20
2011	4086	285	255	21
2012	3289	247	192	16
2013	2964	212	239	25
2014	2238	12	387	7
2015	2985	171	831	2

2016	2671	151	475	2
2017 (I півріччя)	712	–	242	–
Всього:	48277	12099	33269	224

Аналіз фінансового стану неплатоспроможного підприємства має свої особливості, які насамперед, проявляються в меті його проведення. На нашу думку, метою аналізу фінансового стану неплатоспроможного підприємства є аналіз причин неплатоспроможності, виявлення загрози банкрутства, пошук резервів для відновлення платоспроможності, розроблення заходів для покращення фінансового стану, забезпечення прибутковості та уникнення банкрутства.

Методичні основи аналізу фінансового стану неплатоспроможних підприємств містяться також у вітчизняних нормативно-правових актах, зокрема в: Методичних рекомендаціях щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства [24] та Методиці проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств та організацій [56]. Хоча зазначені методики надають певне керівництво для оцінки фінансового стану підприємств, їх недоліками є те, що, по-перше, порядок розрахунку наведених в них показників співвідноситься із старими формами фінансової звітності, які діяли до 2013 р., а по-друге, у них немає узгодженості стосовно назви і порядку розрахунку окремих показників. На нашу думку, необхідно переглянути та вдосконалити існуючі методики і затвердити єдині методичні рекомендації, які б містили не тільки перелік коефіцієнтів, але й їх обґрунтовані граничні значення, що відповідають реаліям вітчизняної економіки.

Незважаючи на значну кількість наукових праць, присвячених питанням аналізу, серед науковців існують різні підходи щодо методики аналізу фінансового стану підприємств. Так, Яцишин Н. вважає доцільним здійснювати аналіз фінансового стану відповідно до таких напрямів:

- аналіз активів і пасивів балансу;
- аналіз ліквідності й платоспроможності;
- аналіз фінансової стійкості;
- аналіз ділової активності;
- аналіз рентабельності підприємства [57, с.441].

Письмаченко Л.М., Татаренко Н.М., Сперанська В.В. [58, с.33] пропонують наступний алгоритм дослідження фінансового стану неплатоспроможного підприємства:

1 етап. Визначити причини неплатоспроможності та здійснити їх оцінку. Для цього потрібно: провести експрес–аналіз балансу підприємства; аналіз показників фінансових результатів; аналіз використання ресурсів підприємства; аналіз розрахунків; аналіз факторів, що призводять до неплатоспроможності підприємства;

2 етап. Здійснити оцінку наявності (відсутності) ознак банкрутства (фіктивного, прихованого та доведення до банкрутства);

3 етап. Здійснити оцінку забезпечення джерелами фінансування. З цією метою необхідно провести аналіз власного капіталу, аналіз власних оборотних коштів та аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості;

4 етап. Визначити заходи щодо виходу з кризи.

На нашу думку, аналіз фінансового стану неплатоспроможного підприємства доцільно починати з аналізу загальних показників, що характеризують фінансово–господарський стан підприємства, а потім (в залежності від мети аналізу та етапу процедури банкрутства) проводити експрес–аналіз або поглиблений аналіз фінансового стану.

На основі фінансової звітності за 2017–2018 роки (додатки А, Б, В, Д) нами було проведено аналіз фінансового стану ВАТ «Тернопільське об'єднання «Текстерно» (далі – ВАТ «Текстерно»). Зазначимо, що товариство було створене на базі бавовняного комбінату в 1992 р. спочатку як орендне підприємство, а в 1996 році – зареєстроване як відкрите акціонерне товариство. До складу ВАТ «Текстерно» входять три фабрики: прядильна,

ткацька та обробна, що забезпечує повний технологічний цикл переробки бавовни-волокна в готові тканини в рамках єдиного виробничого комплексу. Основними видами діяльності є: підготування та прядіння текстильних волокон; ткацьке виробництво; оздоблення текстильних виробів.

Не зважаючи на те, що ВАТ «Текстерно» вважається вітчизняним лідером у виробництві текстилю, ухвалою Господарського суду Тернопільської області від 11.06.2003 р. за заявою ТОВ «Торговий дім «Альтаір», проти підприємства порушено справу про банкрутство. Ухвалою цього ж суду від 08.07.2003 р. введено процедуру розпорядження майном; ухвалою від 16.01.2014 р. введено процедуру санації, а ухвалою від 27.04.2015 р. затверджено план санації. З того часу строк процедури санації ВАТ «Текстерно» неодноразово продовжувався судом (востаннє ухвалою від 11.10.2018 р.), а також вносились зміни до плану санації [59].

Результати проведеного нами аналізу загальних показників, що характеризують діяльність ВАТ «Текстерно» за останні 3 роки наведено у табл. 2.3., дані якої показують, що упродовж 2016–2018 років спостерігалася тенденція до значного скорочення обсягу промислової продукції ВАТ «Текстерно»: на 34862,9 тис. грн. у 2017 р. та 37367,3 тис. у 2018 р., тобто обсяг виробленої продукції станом за три роки скоротився у 17 разів і на кінець 2018 р. склав лише 4458, 3 тис.грн. Скорочення обсягу промислової продукції за цей період вплинув відповідно на чистий дохід від реалізації продукції, який за 2017 р. знизився на 28861 тис.грн., а за 2018 р. – на 25274 тис.грн. і склав 23125 тис.грн. за 2018, що в 3,3 рази менше, ніж за 2016 р. Упродовж досліджуваного періоду ВАТ «Текстерно» звітувало збитки, сума яких за 2018 р. становила 10837 тис. грн., що на 11874 тис. грн. менше, ніж 2017 року.

2.3. Методи діагностики ймовірності банкрутства

Діагностика ймовірності банкрутства підприємства відіграє важливу роль для забезпечення його стабільного функціонування та розвитку, адже своєчасна та адекватна діагностика має превентивний характер і може

допомогти уникнути банкрутства. Діагностика банкрутства передбачає визначення ймовірності настання такого стану підприємства, за якого існує реальна загроза припинення його функціонування внаслідок неплатоспроможності.

Під діагностикою ймовірності банкрутства розуміють використання сукупності методів аналізу для своєчасного розпізнання симптомів фінансової кризи на підприємстві і оперативного реагування на неї на початкових стадіях з метою зменшення ймовірності повної фінансової неспроможності суб'єктів господарювання [61, с.312].

На сьогодні у світі нагромаджено значну теоретико-методичну базу і практичний досвід щодо діагностики кризових явищ і прогнозування можливого банкрутства підприємств. В економічній літературі пропонується класифікувати усю сукупність методів та методик діагностики ймовірності банкрутства за такими критеріями, як спрямованість, комплексність та інструментарій. При цьому за ознакою спрямованості їх поділяють на методи та методики аналізу внутрішнього та зовнішнього середовища. За ознакою комплексності виділяють методики аналізу одного показника, групи показників та комплексного аналізу. За інструментарієм методики поділяють на експертні методи, що передбачають якісну оцінку окремих характеристик фінансово-господарської діяльності підприємства; аналітичні, які ґрунтуються на аналізі кількісних показників діяльності підприємства; економіко-математичні, до яких відносяться моделі мультиплікативного дискримінантного аналізу, множинної регресії, логістичної регресії, векторної авторегресії та моделі, основані на штучному інтелекті [62, с.67].

Методи експертної оцінки призначені для виявлення причин, що викликали незадовільний стан підприємства та, крім обчислень, формують висновки, ґрунтуючись на евристичних підходах до одержання результатів. Серед даних методів сучасні науковці виділяють наступні: метод Аргенті (А-рахунок), метод Скоуна, методику компанії ERNST&WHJNNEY, методику В. В. Ковальова. Дані методи використовують критерії, що являють собою

різноманітні порівняльні, якісні методики оцінки ймовірності банкрутства підприємства. Перелік факторів, що використовуються для оцінки ймовірності банкрутства підприємств експертними методиками, варіює залежно від особливостей і специфіки діяльності суб'єкта. Для оцінки ймовірності банкрутства підприємств економісти пропонують такий перелік неформалізованих критеріїв: незадовільна структура активів; зниження оборотності економічних та фінансових ресурсів підприємства; зменшення періоду погашення кредиторської заборгованості при зниженні оборотності поточних активів, тенденція до витіснення в складі зобов'язань дешевих зовнішніх ресурсів більш дорогими, неефективне їх розміщення; наявність простроченої кредиторської заборгованості та динаміка збільшення її частки в структурі зобов'язань підприємства, значна сума безнадійної дебіторської заборгованості, перевищення темпів приросту найбільш термінових зобов'язань порівняно із зміною високоліквідних активів, зниження коефіцієнтів ліквідності, нераціональна структура залучення та розміщення капіталу, формування довгострокових активів за рахунок короткострокових джерел, збитковість діяльності підприємства [62, с.71].

Перевагами експертних методів є можливість виявлення внутрішніх та зовнішніх причин неплатоспроможності підприємств, врахування якісних характеристик діяльності підприємства та гнучкість – можливість вибору для аналізу критеріїв, які є визначальними при функціонуванні галузі та в діяльності підприємства. Проблеми використання методів зумовлені неможливістю однозначного виміру якісних факторів та встановлення їх нормативних значень, суб'єктивністю результатів, що знижує достовірність наслідків діагностики банкрутства підприємств

З економіко-математичних методів найбільшого застосування набули моделі, побудовані з використанням дискримінантного аналізу, засновані на комплексному аналізі фінансових коефіцієнтів з урахуванням теорії ймовірності та визначенні інтегрального показника (Z), відповідно до якого оцінюється ризик настання банкрутства підприємства. Серед відомих

дискримінантних моделей діагностики банкрутства, що використовуються у зарубіжних країнах, варто виділити наступні: двохфакторну модель оцінки ймовірності банкрутства, Z-рахунок Е. Альтмана, моделі Дікіна, Р. Ліса, Р. Таффлера, Г. Тішоу, Г. Спрингейта, Дж. Фулмера, Ж. Конана і М. Голдера, Ж. Лего. Заслуговують на увагу також моделі, розроблені такими українськими та російськими вченими, як О. Терещенко, А. Штангрет, О. Зайцева, В. Подольська, Н. Шморгун, О. Шапурова, Ю. Прохорова, М. Федотова, Р. Сайфуліна та Г. Кадикова.

Основними фінансовими показниками, що використовуються в дискримінантних моделях, є частина власних оборотних коштів в активах підприємства, відношення виручки від реалізації до величини активів, коефіцієнт концентрації позичкового капіталу, показник відношення прибутку до сплати податків та відсотків до величини активів, рентабельність капіталу.

РОЗДІЛ 3

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ АУДИТУ ПІДПРИЄМСТВ- БАНКРУТІВ

3.1. Види, завдання та особливості аудиту підприємств-банкрутів

Розвиток аудиторських послуг у сфері інституту неплатоспроможності як напряму аудиторської діяльності значною мірою визначається правилами ринкової економіки, збільшенням кількості банкрутств і підвищенням правової грамотності господарюючих суб'єктів. Аудиторські послуги при банкрутстві з'явилися на межі юридичних і економічних наук у відповідь на запити практики, як реакція на численні порушення в області інституту неплатоспроможності [68, с.230].

Особливості аудиту підприємств, проти яких відкрито провадження у справі про банкрутство, насамперед визначаються специфічними інформаційними потребами користувачів, метою, завданнями, предметом та об'єктами такого аудиту.

Доцільність аудиту неплатоспроможного суб'єктами господарювання визначається можливістю аудитора забезпечити основні інформаційні потреби зацікавлених осіб, до яких відносяться: власники; управлінський персонал та інші працівники; інвестори; кредитори; клієнти; арбітражні керуючі, господарський суд, державний орган з питань банкрутства, (у випадку порушення справи про банкрутство).

Враховуючи інформаційні потреби зазначених користувачів, загальною метою аудиту підприємств, що знаходяться в процедурі банкрутства, є висловлення незалежної думки аудитора щодо достовірності обліку та звітності, ефективності обліково-аналітичної, контрольної та управлінської систем підприємства, реального фінансового стану та наявності внутрішніх ресурсів подолання фінансової кризи [68, с.231].

До завдань, які постають в процесі аудиту кризового підприємства можна віднести:

1. Оцінка реального фінансового стану. Така оцінка може бути здійснена за умови наявності достовірної та повної інформації. Тому виникає потреба в перевірці достовірності обліку та звітності, ефективності функціонування обліково-аналітичної та управлінської систем. Проведення аудиту дає змогу оцінити облікову та звітну інформацію, а також реальний

фінансовий стан. Підтвердження аудитором достовірності обліку та звітності кризового підприємства підвищує довіру інвесторів, позитивно впливає на можливість отримання фінансової допомоги для проведення санаційних заходів.

2. Оцінка величини та документального підтвердження кредиторської заборгованості. Кризове підприємство не має достатньо ліквідних активів для погашення термінових зобов'язань. Несвоєчасна сплата заборгованості призводить до нарахування штрафів, пені та інших фінансових санкцій, ведення претензійно-позовної роботи з боку кредиторів. Деякі вимоги кредиторів можуть бути безпідставними. Тому виникає потреба компетентної перевірки сум кредиторської заборгованості та фінансових санкцій, яка може бути здійснена аудитором;

3. Аналіз причин і факторів економічної неспроможності, фінансової нестабільності та неплатоспроможності підприємства; формування думки про ступінь розвитку кризової ситуації на підприємстві;

4. Оцінка здатності підприємства до подолання фінансової кризи та розробка сукупностей організаційно-технічних заходів щодо виходу підприємства з кризи та організація системи поточного контролю реалізації антикризових заходів;

5. Оцінка санаційної спроможності та обґрунтованості плану санації. Основною метою підприємства, що перебуває у фінансовій кризі, є покращення фінансового стану. Для цього необхідно розробити та впровадити відповідні санаційні заходи. На етапі складання плану санації аудитор може провести аналіз внутрішніх резервів підприємства, запропонувати шляхи подолання фінансової кризи, способи оптимізації обліково-аналітичної системи. Коли план санації складено, аудитор може дати експертну оцінку його обґрунтованості та дієвості.

6. Оцінка ефективності та відповідності законодавству процедури банкрутства. Загалом процедура банкрутства є досить тривалою та складною, тому від обґрунтованості її здійснення значною мірою залежить

можливість фінансового оздоровлення підприємства та повнота задоволення вимог кредиторів. Аудитор може здійснити перевірку як окремого етапу процедури банкрутства (санації, ліквідації), так і всієї процедури [69, с.276].

Одними з важливих складових організації аудиту неплатоспроможних суб'єктів господарювання є предмет та об'єкти аудиту. В економічній літературі під предметом аудиту розуміють «процеси і явища, які зафіксовані в документах і пов'язані з господарською діяльністю підприємства» [70, с.28; 71, с.35], «інформацію про факти (явища й процеси) господарської діяльності суб'єкта аудиторського контролю, яка відображена в системі бухгалтерського обліку та інших джерелах інформаційної системи і підлягає кількісній та вартісній оцінці. У загальному теоретичному плані предмет аудиту – це сукупність об'єктів аудиторського контролю, а у конкретних випадках предмет аудиту характеризується наявністю певних об'єктів аудиту, виходячи з умов роботи суб'єктів перевірки та здійснених господарських фактів (явищ або процесів) тощо» [72, с.29].

Об'єкт аудиту трактується науковцями як «окремий елемент предмету аудиту, на який направлена цілеспрямована дія аудитора» [70, с.28]; «здійснювані господарські процеси, які в сукупності складають господарську діяльність суб'єкта, що перевіряється» [71, с.36]; «окремі і взаємозв'язані економічні, організаційні, інформаційні та інші форми функціонування системи, що вивчається, стан яких може бути оцінено кількісно та якісно» [73, с. 35].

3.2. Аудит ліквідаційної процедури підприємства

Відкриття ліквідаційної процедури відбувається одночасно із визнанням боржника банкрутом на підсумковому засіданні господарського суду. Необхідність проведення аудиту ліквідаційної процедури, на нашу

думку, зумовлюється потребою у підтвердженні аудитором достовірності ліквідаційної звітності підприємства-банкрута, а також правильності здійснення ліквідаційної процедури відповідно до вимог чинного законодавства.

Завдання, об'єкти та методика проведення такого аудиту визначаються насамперед специфікою ліквідаційної процедури та етапами її проведення (рис.3.1). Специфіка ліквідаційної процедури полягає в тому, що з дня ухвали господарським судом постанови про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури, виникають наступні наслідки:

- господарська діяльність банкрута завершується закінченням технологічного циклу з виготовлення продукції у разі можливості її продажу, крім укладення та виконання договорів, що мають на меті захист майна банкрута або забезпечення його збереження у належному стані, договорів оренди майна, яке тимчасово не використовується, на період до його продажу у процедурі ліквідації тощо;

- строк виконання всіх грошових зобов'язань банкрута вважається таким, що настав;

- у банкрута не виникає жодних додаткових зобов'язань, у тому числі зі сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), крім витрат, безпосередньо пов'язаних із здійсненням ліквідаційної процедури;

- припиняється нарахування неустойки (штрафу, пені), процентів та інших економічних санкцій за всіма видами заборгованості банкрута;

- здійснюється продаж майна банкрута;

- скасовуються арешт, накладений на майно банкрута та інші обмеження щодо розпорядження майном такого боржника;

Постанова господарського суду про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури.

Призначення господарським судом ліквідатора, визначення строку ліквідації, офіційне оприлюднення повідомлення про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури.

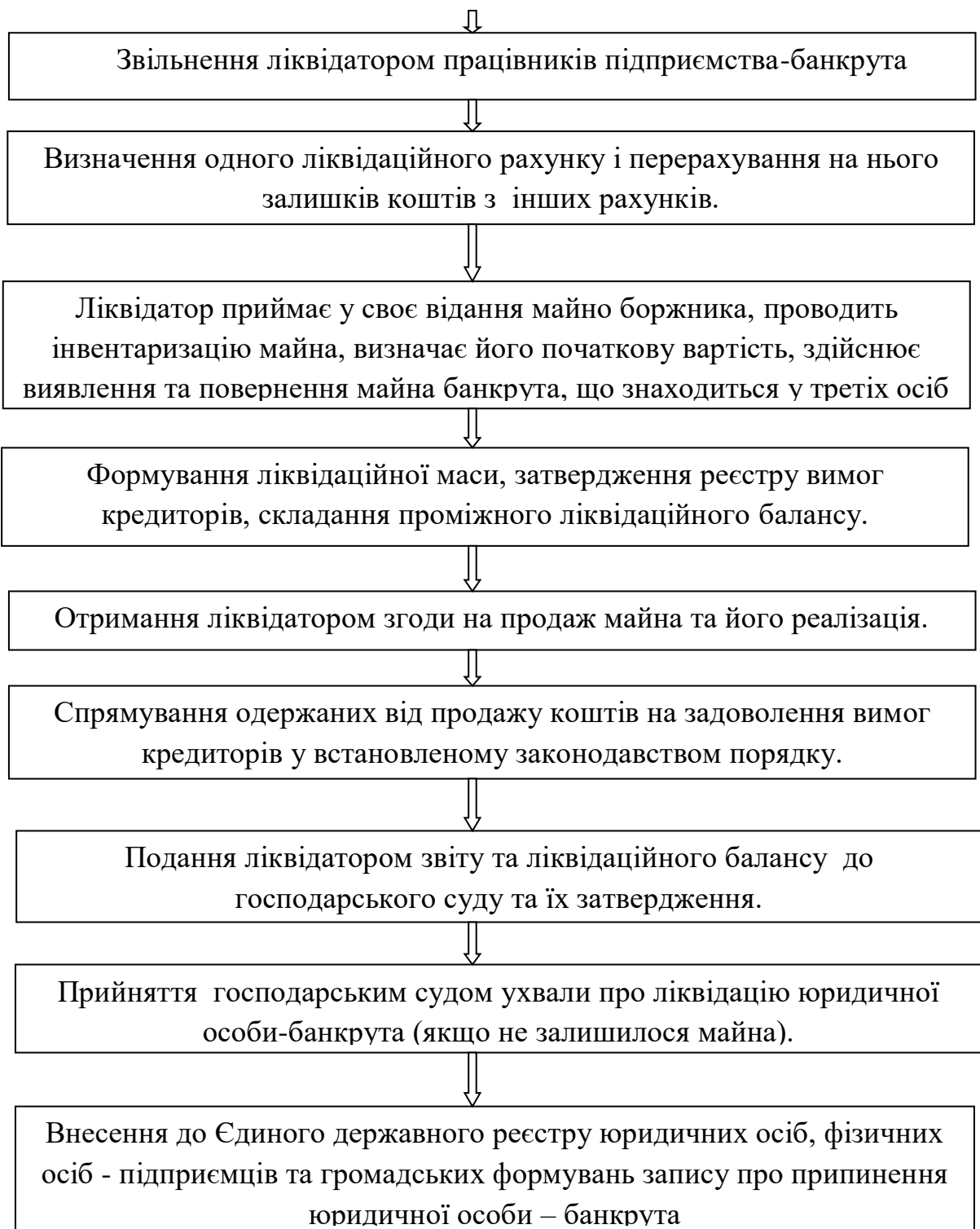

Рис.3.1. Етапи ліквідації юридичної особи-банкрута

– припиняються повноваження органів управління банкрута щодо управління банкрутом та розпорядження його майном, якщо цього не було зроблено раніше, керівник банкрута звільняється з роботи у зв'язку з банкрутством підприємства, а також припиняються повноваження власника майна банкрута [13].

До основних процедур аудиту процесу звільнення працівників відносяться:

- перевірка дотримання арбітражним керуючим порядку звільнення працівників банкрута відповідно до вимог встановлених законодавством про працю та зайнятість населення;

- перевірка повноти, правильності та черговості виплат звільненим працівникам: виплат заборгованості із заробітної плати, грошових компенсацій за невикористані відпустки, інших коштів, належних працівникам у зв'язку з оплачуваною відсутністю на роботі, а також вихідної допомоги. Особливу увагу потрібно приділити перевірці правильності розрахунку середнього місячного заробітку кожного працівника, який є основою для визначення сум компенсації за невикористані відпустки, а також вихідної допомоги, яка виплачується при ліквідації;

- перевірка правильності оподаткування виплат звільненим працівникам та нарахування єдиного соціального внеску;

- перевірка правильності створення, коригування та використання забезпечень для виплат звільненим працівникам;

- перевірка правильності й достовірності облікового відображення виплат звільненим працівникам підприємства-банкрута, нарахувань та утримань за такими виплатами, створення забезпечень, відповідності синтетичного та аналітичного обліку.

В процесі аудиту витрат, пов'язаних з проведенням ліквідаційної процедури необхідно здійснити:

- перевірку обґрунтованості та доцільності цих витрат, їх зв'язку з реалізацією заходів у процедурі ліквідації;

- перевірку системи організації обліку витрат та відповідності фактичних витрат даним бухгалтерського обліку;

- перевірку правильності нарахування та виплати основної та додаткової винагороди ліквідатору;

– аналіз динаміки специфічних витрат у процедурі ліквідації, за результатами якого у випадку існування тенденцій до зростання чи зменшення витрат доцільно отримати відповідні пояснення від ліквідатора.

Аудит розрахунків з кредиторами передбачає виконання наступних процедур:

- перевірка повноти та достовірності реєстру вимог кредиторів;
- перевірка правильності визначення сум зобов'язань банкрута перед кожним кредитором;
- перевірка операцій, пов'язаних з отриманням і погашенням кредиту для виплати вихідної допомоги працівникам, які звільняються внаслідок ліквідації банкрута;
- перевірка дотримання черговості задоволення вимог кредиторів відповідно до вимог Кодексу України з процедур банкрутства;
- перевірка правильності й достовірності обліку погашення кредиторської заборгованості, відповідності синтетичного та аналітичного обліку показникам ліквідаційного балансу.

Після завершення всіх розрахунків з кредиторами ліквідатор повинен подати до господарського суду звіт та ліквідаційний баланс. Метою проведення аудиту ліквідаційного балансу є підтвердження достовірності інформації щодо наявності чи відсутності майна банкрута після завершення всіх розрахунків з кредиторами.

Ряд науковців, зокрема Галенко О. М. [83], Булкот Г. В. [84], Глушук О. М. [52], Битківська А. В. [31], Григоревська О. О. [85] обґрунтовують доцільність складання не тільки ліквідаційного балансу, як це вимагається Кодексом з процедур банкрутства, але й проміжного ліквідаційного балансу. При цьому Галенко О. М. трактує проміжний ліквідаційний баланс як систему показників, яка характеризує майновий та фінансовий стан підприємства і відображає величину реальної ліквідаційної маси, суми пред'явлених і неперед'явлених вимог кредиторів, власний капітал підприємства [83, с.17].

Глуцук О.М. пропонує під проміжним ліквідаційним балансом розуміти баланс, який складається на підставі господарських операцій, що уточнюють реальний фінансовий стан підприємства та здійснюються у період, починаючи з відкриття ліквідаційної процедури до затвердження реєстру вимог кредиторів. Проміжний ліквідаційний баланс має містити дані про склад активів і пасивів підприємства, тобто про реальну вартісну оцінку майна та дебіторської і кредиторської заборгованості. До проміжного ліквідаційного балансу необхідно надавати перелік всіх вимог, пред'явлених кредиторами (разом з їх реквізитами) із зазначенням результатів розгляду цих вимог ліквідаційною комісією. Дані проміжного ліквідаційного балансу дозволяють ідентифікувати зобов'язання якої черги підприємство може погасити за рахунок грошових коштів, які є у нього в наявності [52, с. 11].

Зауважимо, що складання проміжного балансу передбачено ст. 111 Цивільного кодексу України [40], в якій зазначається, що «ліквідатор після закінчення строку для пред'явлення вимог кредиторами складає проміжний ліквідаційний баланс, що включає відомості про склад майна юридичної особи, що ліквідується, перелік пред'явлених кредиторами вимог та результат їх розгляду. Проміжний ліквідаційний баланс затверджується учасниками юридичної особи, судом або органом, що прийняв рішення про ліквідацію юридичної особи».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Терещенко О. О. Фінансова санація та банкрутство підприємств : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2004. 412 с.

2. Пластун О. Л. Визначення сутності поняття «банкрутство» в сучасній науковій літературі. *Вісник ЖДТУ*. 2005. № 2. С. 256-261.
3. Андрущак Є. М. Удосконалення інституту банкрутства. *Фінанси України*. 2001. № 9. С. 29-37.
4. Третяк О. Про проблему банкрутства підприємств. *Економіка України*. 2000. № 2. С. 46-50.
5. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента. Серия «Библиотека финансового менеджера». Т. 2.- Киев : Ника-Центр, 1999. 512 с.
6. Лосєва М.С., Ревтюк Є.А. та Петренко В.П. Процедура банкрутства – ефективний важіль примусового удосконалення систем управління суб'єктами господарювання. *Регіональні перспективи (Полтава)*. 2000. № 2. С. 200-201.
7. Ляшенко Г. Банкрутство в системі державного регулювання. *Науковий вісник*. 1999. № 1. С. 103-108.
8. Ситник Л.С. Організаційно-економічний механізм антикризового управління підприємством: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук : 08.02.03. Донецьк, 2002. 39 с.
9. Гринчуцький В.І., Карапетян Е. Т., Погріщук Б. В. Економіка підприємства : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 304 с.
10. Капустін В.В. Банкрутство: генезис, сутність і поняття в умовах сьогодення. *Порівняльно-аналітичне право*. 2013. № 2-3. С.168-171.
11. Волот О.І., Бабич І.М. та Ткаченко О.О. Банкрутство підприємства: сутність, ймовірність та методи визначення. *Науковий вісник Полісся*. 2015. № 4. С.61–66.
12. Лазарева Н. Виникнення інституту неплатоспроможності суб'єктів господарювання та проблеми застосування законодавства про банкрутство під час кримінального провадження. *Молодий вчений*. 2017. № 8 (48). С. 364–368.

13. Кодекс України з процедур банкрутства від 18 жовтня 2018 р. № 2597-VIII: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення 5.08.2019).
14. Непочатенко О.О., Мельничук Н.Ю. Фінанси підприємств: підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 504 с.
15. Базецька Г.І., Суботовська Л.Г., Ткаченко Ю.В. Фінанси підприємства: планування та управління у виробничій сфері: навч. посіб. Харків: ХНАМГ, 2012. 292 с.
16. Бердар М. М. Фінанси підприємств: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 352 с.
17. Давиденко Н.М. Ліквідність та платоспроможність як показники ефективності фінансового менеджменту підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. №2. С.36-40.
18. Сніткіна І. А. Підходи до визначення сутності платоспроможності та класифікація факторів впливу. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2019. № 1. С. 179-183.
19. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством: підручник. Київ: Київ. нац. торг.-економ. ун-т, 2005. 824 с.
20. Мірошниченко О. Ю. Інститут банкрутства як інструмент регулювання діяльності неплатоспроможних підприємств. *Теоретичні та прикладні питання економіки*. 2012. Випуск 27. Т.1. С. 321-331.
21. Великий Ю.М., Косарева І.П., Політун Д.О. Теоретичні основи оцінки ймовірності банкрутства підприємства. *Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор»*. 2018. Випуск 3–1 (46). С. 92–96.
22. Рибалко О., Дьячкова Н. Фіктивне банкрутство та ознаки його виявлення. *Вісник Запорізького національного університету*. 2011. № 2 (10) С. 71–77.
23. Шило В. П., Ільїна С. Б., Барабанова В. В., Криштопа І. І. Фінанси підприємств (за модульною системою навчання): теоретично-практ. посіб. Київ: ВД «Професіонал», 2006. 288 с.

24. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства : Наказ М-ва економіки України від 19.01.2006 р. № 14. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0014665-06> (дата звернення: 18.08.2019).
25. Проскуріна В. М., Домашенко Ю. В. Фіктивне банкрутство як загроза економічній безпеці підприємства. *Науковий вісник ЛДУВС*. 2011. № 2. С. 174–183.
26. Петрович Й. М., Прокопишин-Рашкевич Л. М. Економіка і фінанси підприємств. Львів : Магнолія, 2014. 408 с.
27. Кришевич О.В., Рощина І.О. Доведення до банкрутства: кримінально–правовий аспект та розмежування з шахрайством. *Юридичний вісник*. 2015. № 1 (34). С 143–147.
28. Троц І.В. Визначення поняття банкрутства та причини його виникнення у сучасних умовах розвитку. *Вісник Дніпропетровського університету*. 2011. Вип.5(2). С. 221—228.
29. Козак Л.С., Федорук О.В. Інститут банкрутства як невід’ємний елемент ринкової економіки. *Управління проектами, системний аналіз і логістика. Технічна серія*. 2010. Випуск 7. С.290–294.
30. Скрипник М.І., Григорєвська О.О., Грабчук І.Л. Причини банкрутства підприємств: неефективний менеджмент чи обліково-фінансова безграмотність? *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2017. Вип. 27. Ч.3. С. 123–126.
31. Битківська А. В. Облік та аудит процедур банкрутства підприємств : дис. кан-та екон. наук : 08.00.09. Київ, 2017. 366 с.
32. Про банкрутство : Закон України від 14 травня 1992 р. № 2344–12. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2343-12/ed19920514> (дата звернення 5.08.2019).
33. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України від 30 червня 1999 р. № 784–14. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2343-12/ed19920514> (дата звернення 5.08.2019).

34. Вольвач. Б.В. Правове регулювання неплатоспроможності та банкрутства (ретроспективний та порівняльно–правовий аспекти) *Теорія і практика правознавства*. 2018. Вип. 1 (13). С.1–13.

35. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 7.12.2000 р. № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2343-12/ed19920514> (дата звернення 5.08.2019).

36. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб : Закон України від 23.02.2012 р. № 4452-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/4452-17> (дата звернення 5.08.2019).

37. Про інститути спільного інвестування : Закон України від 5.07.2012 р. № 5080–VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5080-17> (дата звернення 5.08.2019).

38. Про іпотечні облигації : Закон України від 22.12.2005 р. № 3273–IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3273-15> (дата звернення 5.08.2019).

39. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15/stru> (дата звернення 5.08.2019).

40. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення 5.08.2019).

41. Кримінальний Кодекс України від 5.04.2001 р. № 2341-III.: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення 5.08.2019).

42. Господарський процесуальний кодекс України від 6.11.1991 р. № 1798-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12> (дата звернення 5.08.2019).

43. Про виконавче провадження: Закон України від 2.06.2016. № 1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1404-19> (дата звернення 5.08.2019).

44. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень : Закон України від 1.07.2004 р. № 1952-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1952-15> (дата звернення 5.08.2019).

45. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 р. № 996–XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення 10.09.2019).
46. НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : затв. наказом М-ва фінансів України від 7.02.2013 №73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення 10.09.2019).
47. НП(С)БО 2 «Консолідована фінансова звітність» : затв. наказом М-ва фінансів України від 27.06.2013 № 628. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1223-13> (дата звернення 10.09.2019).
48. НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» : затв. наказом М-ва фінансів України від 25.02.2000 р № 39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00> (дата звернення 10.09.2019).
49. Інструкція про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України : затв. постановою Правління НБУ від 24.10.2011 р. № 373. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2343-12/ed19920514> (дата звернення 5.08.2019).
50. Методичні рекомендації зі складання звіту про управління: затв. наказом М-ва фінансів України від 7.12.2018 р. № 982. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0982201-18> (дата звернення 11.09.2019).
51. МСБО 1 «Подання фінансової звітності». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IAS-1_ukr_2016.pdf (дата звернення 11.09.2019).
52. Глушук О. М. Облік і аналіз операцій з припинення діяльності підприємства та відновлення його платоспроможності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.06.04. Київ, 2005. 22 с.
53. Глушук О.М. Механізм інформаційного забезпечення аналітичних процедур неплатоспроможних підприємств. *Вісник ЖДТУ*. 2010. № 3 (53). С. 22-26.
54. Серединська В. М., Загородна О. М., Федорович Р. В. Економічний аналіз : навч. посіб. Тернопіль: Видавництво Астон, 2010. 623 с.

55. Троц І. В. Система попередження та економічні напрями запобігання банкрутству підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня. канд. екон. наук: 08.00.04. Хмельницький, 2016. 21 с.
56. Методика проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій: затв. Наказом Агенства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 27.06.1997 № 81 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-97> (дата звернення 5.08.2019).
57. Яцишин Н. Методика аналізу фінансового стану підприємства. *Економічний аналіз*. 2012. Вип. 10. ч. 4. С. 439–445.
58. Пісьмаченко Л. М., Татаренко Н. М., Сперанська В. В. Особливості аналізу фінансового стану неплатоспроможних підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2010. № 7. С.32–36.
59. Фінансова звітність ВАТ «Текстерно» за 2018 рік. URL: https://stockmarket.gov.ua/cabinet/xml/show/fin_general/7192 (дата звернення 15.09.2019).
60. Фінансова звітність ВАТ «Текстерно» за 2017 рік. URL: <https://smida.gov.ua/db/emitent/report/year/xml/show/113450> (дата звернення 15.09.2019).
61. Литвин Б. М. Економіко–аналітична діяльність в організації: підручник. Київ: «Хай–тек прес», 2008 р. 352 с.
62. Пустовгар С. А. Теоретико–методичне забезпечення діагностики неплатоспроможності підприємств: дис. кан-та екон. наук : 08.00.08/ Харківський нац. екон. ун-т. Харків, 2017. 287 с.
63. Лучко М. Р., Жукевич С. М., Фаріон А. І. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 304 с.
64. Ліндер Є. Еволюція моделей оцінки ймовірності банкрутства. *Науковий Вісник МНУ*. 2016. № 1(6). С.125–129.
65. Глуцук О. М. Зарубіжні методи аналізу ймовірності банкрутства неплатоспроможного підприємства. *Міжнародний збірник наукових праць*. Випуск 3(21). 2011. С.87–95.

66. Власюк В. Є., Гордієнко К. О., Пшенична А. О. Оцінка ймовірності банкрутства вітчизняних підприємств. *Економіка і суспільство*. 2017. № 12. С. 68–72.
67. Матвійчук А. В. Нечіткі, нейромережеві та дискримінантні моделі діагностування можливості банкрутства підприємств. Нейро-нечіткі технології моделювання в економіці. 2013. № 2. С. 71–118. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nntm_2013_2_6 (дата звернення 27.09.2019).
68. Проскуріна Н. М., Домашенко Ю. В. Концептуальна основа аудиту підприємств, що знаходяться в процедурі банкрутства. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2011. №3(48). С. 230-235.
69. Москаль Н. В. Організація аудиту кризових підприємств торгівлі. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2012. Вип. 22.8. С. 274–279.
70. Основи аудиту. С. І. Дерев'янку, С. О. Олійник, Н. П. Кузик, О. М. Ганяйло. / навч. пос. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 328 с.
71. Аудит. Основи державного, незалежного професійного та внутрішнього аудиту/ Немченко В.В. та ін.; за ред. В.В. Немченко, Редько О.Ю. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 540 с.
72. Рудницький В.С. Методологія і організація аудиту : монографія. Тернопіль : Економічна думка, 1998. 196 с.
73. Колісник Г.М., Слюсаренко В.Є. Аудит : навч. посіб. Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2015. 296 с.
74. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг (видання 2016–2017 р.). URL: <https://www.apu.net.ua/component/content/article/2-uncategorised/1151-miznarodni-standarti-kontrolyu-yakosti-2016-2017> (дата звернення 30.09.2019).
75. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 р. № 2258–VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19> (дата звернення 25.09.2019).
76. Перелік послуг, які можуть надавати аудитори (аудиторські фірми) : затв. рішенням Аудиторської палати України від 22.12.2011 р. № 244/14.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr244230-11>. (дата звернення 25.09.2019).

77. Про аудиторську діяльність : Закон України від від 14.09.2006 р. № 140-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/3125-12> (дата звернення 25.09.2019).

78. Москаль Н.В. Концепція аудиту підприємства, що знаходиться у фінансовій кризі. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2010. Вип. 29. Ч.1. С.326–329.

79. Бугай Н. О. Особливості аудиту підприємств–банкрутів: концептуальні методичні аспекти. *Економічний дискус. Міжнародний науковий журнал*. 2017. Випуск 4. С. 8–14.

80. Сухолитка Н. В. Облік і аудит припинення діяльності юридичної особи: автореф. дис. на здобуття навч. ступеня канд. екон. наук : 08.00.09. Київ, 2008. 20 с.

81. Чепелюк Г. М. Аудит банкрутства суб'єкта господарювання: прикладний аспект. *Фінансовий простір*. 2017 р. № 2 (26). С.69–74.

82. Кудрицький Б. В. Методичні та організаційні аспекти аудиту фінансової звітності в умовах сучасних інформаційних технологій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.00.09. Київ, 2007. 20 с.

83. Галенко О.М. Обліково-аналітичні аспекти банкрутства підприємств України : монографія. Київ : КНЕУ, 2008. 264 с.

84. Булкот Г.В. Облік і аналіз процесів ліквідації та санації підприємств України на стадії банкрутства: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.09. Київ, 2007. 20 с.

85. Григоревська О. О. Обліково–аналітичне забезпечення ліквідаційної процедури підприємств, пов'язаної із банкрутством. *«Ефективна економіка»*. 2018. № 3. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=61> (дата звернення 10.10.2019).

86. Литвин З.Б. Теорія економічного аналізу: Методичні поради і завдання з дисципліни, для студентів напрямку підготовки «Менеджмент» 6.030601 усіх форм навчання. Тернопіль.: Економічна думка, 2010. – 224 с.
87. Литвин З.Б. Необхідність економічного аналізу в системі управління підприємством. *Матеріали II всеукраїнської науково-практичної конференції «Бухгалтерський облік, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку»* м. Чернігів, 2014. С.125-127.
88. Смик М. В. Теоретичні засади аналізу ймовірності банкрутства підприємства. *Збірник наукових праць студентів кафедри економічної експертизи та аудиту бізнесу*. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. Вип. 1 С. 289–294.
89. Смик М. В. Правове регулювання процедур банкрутства в Україні: нові правила. *Збірник наукових праць студентів кафедри економічної експертизи та аудиту бізнесу*. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. Вип. 2 С.